

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อวางระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาครู โรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อในการทำวิจัยในชั้นเรียน เปรียบเทียบความสามารถในการรับรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยเฉลี่ยหลังการใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และศึกษาความพึงพอใจของครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ต่อวิธีการสอนของครูที่ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

ประชากร ได้แก่ ครูทุกคนและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ที่โรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระเสสตินธุ์ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 13 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน แบบวัดความสามารถด้านวิธีวิทยาการวิจัยในชั้นเรียน แบบวัดเจตคติที่มีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มต้นจากการศึกษาบริบทโรงเรียน สภาพชุมชน การทำ SWOT โรงเรียน ศึกษาลักษณะโรงเรียนในฝันของชุมชนและผลจากการประชุมกลุ่มระดมพลังสมองเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาตนเอง จากนั้นจึงดำเนินการวางแผนเพื่อพัฒนา ลงมือปฏิบัติการพัฒนาครู ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2547 – ธันวาคม 2547

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปตารางตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของครูในการทำวิจัย ความสามารถด้านวิธีวิทยาการวิจัย และเจตคติต่อการทำวิจัย ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน ตลอดจนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมของครู

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ โรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ เป็นโรงเรียนที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 ปัจจุบันมีเนื้อที่บริเวณ 12 ไร่ 36 ตารางวา ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ในปีการศึกษา 2546 มีครูจำนวน 13 คน จบวุฒิปริญญาโท 2 คน (ผู้บริหาร) วุฒิปริญญาตรี 11 คน ดำเนินการจัดการศึกษา 2 ระดับ คือระดับอนุบาล และระดับประถมศึกษา มีนักเรียนทั้งสิ้น 243 คน จำแนกเป็นระดับอนุบาล 50 คน และระดับประถมศึกษา 128 คน ประชาชนในชุมชนร้อยละ 100.00 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร รับจ้าง และทำประมง รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของชุมชนประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน โรงเรียนมีจุดแข็งคือ ครู มีความสามัคคี รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนดี บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ และมีโอกาสในเรื่องการได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการทำกิจกรรมของโรงเรียน จุดอ่อนของโรงเรียนคือ ขาดงบประมาณ และขาดครูชำนาญการบางสาขา ชุมชนเน้นเรื่องวัฒนธรรมและกีฬามากกว่าวิชาการ ภาวะคุกคามของโรงเรียนคือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน

2. สภาพปัญหาการพัฒนาครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ ครูขาดความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยเฉพาะในด้านวิธีวิทยาการวิจัย การเขียนรายงาน การคิดค่าสถิติ และเจตคติต่อการทำวิจัยโดยรู้สึกว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานที่เพิ่มภาระให้กับครูผู้สอน

3. การวางระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน มีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนโดยการศึกษาบริบทโรงเรียนและความต้องการของครู 2) ขั้นตอนดำเนินการโดยการพัฒนาครู ประกอบด้วย การให้ความรู้สู่การปฏิบัติ การวัดและประเมินผล 3) ขั้นตอนติดตามโดยการนิเทศภายในและภายนอก 4) ขั้นตอนประเมินผลและให้ข้อมูลสะท้อนกลับ โดยการประเมินจากครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้ปกครอง และนำผลไปแจ้งให้แก่ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนทุกคน

4. กลยุทธ์การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และดำเนินการวางระบบติดตามประเมินผลในรูปแบบการนิเทศ โดยแบ่งการนิเทศ ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การนิเทศภายในโดยให้เพื่อนครูช่วยเหลือกันเอง คอยให้กำลังใจ และการนิเทศภายนอกจากคณะกรรมการวิจัย โดยให้คำปรึกษา แนะนำ อย่างใกล้ชิดในด้านความรู้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

5. การวางระบบติดตามและประเมินผลโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ ไม่สามารถดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากผู้ปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนถึง 4 ครั้งใน 5 ครั้ง และต้องขยายเวลาดำเนินการอีกประมาณ 2 ½ เดือน

6. ผลการพัฒนาครู พบว่า ครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อมีการรับรู้ ความสามารถของตนเอง ในการทำวิจัยและความสามารถด้านวิธีวิทยาการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยเฉพาะในประเด็น การหาหัวข้อ การสืบค้นเอกสาร การสร้างเครื่องมือ การใช้สถิติ การเขียนรายงาน และการนำผลวิจัยไปใช้ แต่สำหรับประเด็นการหาวิธีการแก้ปัญหา การรับรู้ก่อนและหลังการอบรม ไม่แตกต่างกัน สำหรับเจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลัง การอบรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่หลังการอบรมคะแนนเจตคติโดยภาพรวม สูงกว่าก่อนอบรม

7. จากการสอบถามความคิดเห็นของครูต่อการอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในหัวข้อ การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การเขียนจุดประสงค์ การตั้งสมมติฐาน การออกแบบการวิจัย ในระดับมาก สำหรับ หัวข้อ การสร้างนวัตกรรม การตรวจสอบนวัตกรรม การนำเสนอข้อมูล และการเขียนรายงาน ใน ระดับปานกลาง และคาดว่าจะนำความรู้ไปทำวิจัยในชั้นเรียนให้เสร็จสิ้นในภาคเรียนที่ 1/2547 ใน ระดับปานกลาง

8. ผลการติดตามตรวจสอบและนิเทศครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ พบว่า นักเรียนมีปัญหา ด้านการอ่านในทุกระดับชั้นเรียน ครูทุกคนในโรงเรียนได้ทำการวิจัยในชั้นเรียน มีนวัตกรรมและ นำไปใช้กับนักเรียนทุกคน 6 คน (จาก 12 คน) และใช้นวัตกรรมเฉพาะกับนักเรียนที่มีปัญหา จำนวน 6 คน (จาก 12 คน) นวัตกรรมที่ครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อใช้มากที่สุด คือ แบบฝึก ทักษะการอ่าน มีจำนวน 8 ใน 12 คน นอกนั้นใช้แบบฝึกทักษะการคูณ ใช้เกม ใช้นิทาน ใช้การ พบปะสนทนากับผู้ปกครองอย่างละ 1 คน

9. ผลการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเด็กนักเรียน พบว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อทุกระดับชั้นที่มีนักเรียนมีปัญหาทางการอ่านได้มีการ พัฒนาการด้านการอ่านมากขึ้นกว่าก่อนทำวิจัยในชั้นเรียนยกเว้นเด็กที่มีปัญหาส่วนตัวเป็นพิเศษ

10. ผลการติดตามและตรวจสอบ นิเทศการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลง ในพฤติกรรม การสอนในทางบวก มีการเอาใจใส่นักเรียนมากขึ้น นักเรียนมีความสุขในการเรียน และพอใจในการเปลี่ยนแปลง ผู้ปกครองบางคนให้ความร่วมมือ บางคนไม่มีเวลาในการให้ความ ร่วมมือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นและส่งผลต่อโรงเรียน คือ ภาควงใจของครู ความเข้าใจของผู้ปกครอง ต่อครู และความยั่งยืนในการพัฒนาตนเองของครูที่ส่งผลต่อการพัฒนานักเรียน

11. การใช้นวัตกรรม/วิธีการสอนของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า บางนวัตกรรมจะต้องมี ความระมัดระวัง ต้องเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนการใช้นวัตกรรมและศึกษาลักษณะผู้เรียน เพื่อจะได้ไม่เกิดผลในทางลบ เช่น ความเบื่อ การทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น

12. ปัญหาของครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อในการทำวิจัยในชั้นเรียนเกิดจาก 3 ปัจจัย คือ

12.1 โรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนรับโครงการที่มากเกินไป ขาดงบประมาณสนับสนุน ด้านการผลิตสื่อ - อุปกรณ์ ขาดบุคลากรสายสนับสนุน ขาดแหล่งศึกษาค้นคว้าที่มีความพร้อมในชุมชน

12.2 ครู เนื่องจากครูมีภาระงานมาก โดยเฉพาะภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ครูขาดความมั่นใจในตนเอง พื้นฐานความรู้เชิงวิชาการของครูเกี่ยวกับการวิจัยไม่เพียงพอ

12.3 ระบบนิเทศ ขาดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะขาดผู้ชำนาญการในโรงเรียนที่จะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

อภิปรายผล

1. จากข้อค้นพบที่ว่า โรงเรียนมีจุดแข็งในเรื่องครูมีความสามัคคี ทุ่มเทบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีโอกาสดีในเรื่องการได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการทำกิจกรรมของโรงเรียนนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีโอกาสที่จะเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ในอนาคต (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545)

2. จากข้อค้นพบ การวางระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อในการทำวิจัยในชั้นเรียนด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนโดยการศึกษาบริบทโรงเรียนและความต้องการของครู (P) การพัฒนาครู (D) การติดตามโดยใช้ระบบการนิเทศ (C) และประเมินผลจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (A) แสดงให้เห็นว่า การวางระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูโดยใช้หลัก PDCA (Deming 1986 อ้างโดย เนาวรัตน์ แยมแสงสังข์, 2542 : 133 - 135) สามารถใช้ได้ดีกับระบบการบริหารงานสถานศึกษา แต่ต้องมีการควบคุม ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด

3. จากข้อค้นพบที่ว่า ก่อนปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน ครูมีเจตคติที่ไม่ดีนักต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน เช่น เป็นเรื่องยุ่งยาก เพิ่มภาระงาน เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจและไม่สามารถบูรณาการการวิจัยกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นเรื่องเดียวกัน แต่เมื่อได้ทำวิจัยในชั้นเรียนจนประสบความสำเร็จ ครูทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจ และมี 5 คนจาก 13 คน ที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องในภาคเรียนนี้ ส่วนครูอีกหลายคนจะดำเนินการในปีการศึกษาหน้าโดยจะเตรียมนวัตกรรมในภาคเรียนนี้ แสดงให้เห็นว่าการได้ลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินไป

4. จากข้อค้นพบที่ว่า การทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทางบวก มีการเอาใจใส่ผู้เรียนมากขึ้น นักเรียนมีความสุขในการเรียนมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 36 กำหนดให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยการ... เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นแนวทางที่ทำได้

5. จากข้อค้นพบที่ว่า ในการพัฒนาครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อ จะต้องมีการให้ความรู้ คอยให้กำลังใจ พุดเพราะ ใจดี สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่ครู จึงจะประสบความสำเร็จ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการนิเทศที่ครูโรงเรียนวัดแหลมบ่อท่อต้องการ คือ รูปแบบกัลยาณมิตร และมีวัตถุประสงค์การนิเทศเพื่อการป้องกัน (ซารี มณีสรี, 2538) และการนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นในการติดตามและประเมินผล

6. จากข้อค้นพบที่ว่า นักเรียนบางคนไม่พึงพอใจในนวัตกรรม/วิธีการสอนที่ครูใช้ในการ พัฒนา แสดงให้เห็นว่า นวัตกรรม / วิธีการสอนแต่ละแบบมีข้อจำกัดในการดำเนินการ ดังนั้นการ ที่ครูจะนำนวัตกรรม/วิธีการไปใช้จำเป็นที่จะต้องศึกษาจุดเด่น หรือข้อควรระวังในการใช้นวัตกรรม/ วิธีการสอนแต่ละประเภทให้รอบคอบเสียก่อน พร้อมทั้งหาวิธีการป้องกัน

7. จากข้อค้นพบที่ว่า ปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู เนื่องจากโรงเรียนขาดสิ่งสนับสนุน ขาดบุคลากรสายสนับสนุน ขาดแหล่งศึกษาค้นคว้าที่มีความพร้อม แสดงว่า ในการที่จะสร้างความ สำเร็จของมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จำเป็นที่รัฐจะต้อง สนับสนุนปัจจัยด้านสื่อ อุปกรณ์ จำนวนบุคลากรที่เพียงพอ และปรับปรุง/จัดหาแหล่งศึกษาค้นคว้า ที่มีความพร้อมในเชิงวิชาการอย่างเพียงพอในแต่ละชุมชน ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการพัฒนาเชิงวิชาการ แก่ผู้เรียนได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการปฏิบัติ

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเพื่อการทำวิจัย จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษา ระบบงานโรงเรียน ตลอดจนวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร มิเช่นนั้นจะทำให้เก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนข้างมีปัญหา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้พบปัญหาในเรื่องของระยะเวลา ดังนั้น ถ้ามีการทำวิจัยในหัวข้อ เดียวกันนี้ อาจจะต้องให้ครูในโรงเรียนเริ่มต้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษา นวัตกรรม/ วิธีการสอนในช่วงปิดภาคเรียน เพื่อว่าเมื่อเปิดภาคเรียนจะได้ดำเนินการได้ทันที

2. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูในโรงเรียนจะมีปัญหาในเรื่องของการคำนวณค่าสถิติ พื้นฐาน และการนำเสนอข้อมูล ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ อาจจะต้องเน้นในประเด็นเหล่านี้ เพิ่มขึ้นเพื่อให้ไม่เกิดความเครียด

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่

1. ผลิตครู จะต้องพัฒนาครูด้วยการให้ปฏิบัติจริง และต้องลงนิเทศติดตาม ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้การพัฒนาครูบรรลุเป้าหมายได้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณ จะต้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณแก่สถานศึกษาโดยเน้นให้สามารถปฏิบัติงานในการผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ สื่อ-อุปกรณ์ที่จำเป็นพื้นฐานทุกโรงเรียนควรได้เท่ากันทุกโรงเรียน ไม่ควรใช้การจัดสรรโดยยึดหลักรายหัวของผู้เรียนเพียงประเด็นเดียว
3. ระบบการนิเทศสถานศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจจะต้องมีความเข้มงวดมากขึ้น ตามไปดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้คำปรึกษา สร้างความมั่นใจ มิให้ครูทำงานโดยขาดเป้าหมายที่แท้จริงและงานแบบลองผิดลองถูกไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะทำให้การยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาทำได้ยาก
4. ระบบการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารจะต้องวางระบบ และดำเนินการกำกับดูแลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
5. สถานศึกษา จะต้องมีการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อคัดแยกนักเรียนที่ทางครอบครัวไม่สามารถช่วยเหลือผู้เรียนด้านการเรียนได้ กับครอบครัวที่สามารถช่วยเหลือ/ร่วมมือกับทางโรงเรียนได้ เพื่อสถานศึกษาจะได้วางแผนการดำเนินงานในส่วนนี้ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ได้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”